

SLOVO ÚVODEM

Vážení čtenáři,

tak už to do nás zase „perou“. V rozhlase, v televizi, na internetu, na ulicích, všude nám připomínají, že se blíží vánoční svátky. A že štěstí a pohoda našich nejbližších o vánocích je nepředstavitelná bez toho, aniž by byli obdarováni - a následuje nesuktečný výčet potřebných a hlavně nepotřebných věcí, které je nutno zabalit pod ozdobený stromeček. Než dojdete od Městských lázní na Masarykovo náměstí, to abyste si pořídili traktor s vlekem, abyste všechny dárky uvezli.

Člověk potom přijde do práce (do normálního prostředí, do úkrytu před konzumními bouřkami) a nevěří vlastním očím. I tady zuří vánoce. V zasedací místnosti sedí kolegové, krájí ovoce do nejrůznějších nádob a zcela nepokrytě holdují nějakým obskurním vánočním obyčejům. A nebo ne? Vždyť do vánoc zbývá téměř měsíc a konečnou je to uprostřed pracovní doby a navíc úřední den!

Kolegové se naštěstí nepomátli. Sedí sice nad nejrůznějšími nádobami a okrajují jablka, ale s vánočními zvyky ani s pečením štrůdlu v pracovní době to nemá nic společného. Věnují se nutným manuálním úkonům v souvislosti se záchranou či spíše obnovou starých ovocných odrůd a jejich zpětnému rozšíření do krajiny. Poněkud nevzhledné loupání ovoce je tzv. „moravská jadernička“ a jádérka z těchto jablek budou použita k pěstování podnoží, které se budou přibližně po dvou letech roubovat významnými ovocnými odrůdami, které se v Podýjí sice ještě vyskytují, ale přesto pomalu z krajiny mizí. Vyloupaná jádra budou v první řadě usušena a následně poslána na Zahradnickou fakultu Mendelovy zemědělské a lesnické fakulty v Lednici na Moravě, kde bude učiněna celá řada dalších kroků, na které naše správa nemá ani prostory ani odborné kapacity a které jsou nutné k budoucímu vysazení mladých stromků zpět do krajiny.

O celém zamýšleném projektu přineseme podrobné informace v některém z dalších čísel Podýjského listí, možná i s prosbou o informace o zajímavých ovocných stromech. Pro tentokrát tedy jen přání hezkého předvánočního času a nenechte si ho zkazit reklamními kampaněmi a nákupním šílenstvím.

Jan Kos

redakce Podýjského listí

ZAJÍMAVOSTI PODYJÍ

Traktor a Vranov nad Dyjí - 80 let společně

V záplavě oslav, vojenských přehlídek a klade-ní věnců u příležitosti „osmičkových výročí“, které jsou symbolem moderních dějin našeho státu, zůstávají stranou drobné události dějin našeho regionu. Nejsou tak zásadní, ale určitým způsobem ovlivnily a natrvalo změnilo život místních obyvatel.

Právě letos 1. října uplynulo 80 let ode dne, kdy Ředitelství lesů a panství Adama Zbygniewa Stadnickiho ve Vranově nad Dyjí zakoupilo a začalo používat první traktor. Jednalo se o univerzální traktor Škoda 30KS. Nákup traktoru znamenal významnou změnu v provozu zemědělské i lesnické výroby na velkostatku a proto stojí za to si připomenout několik zajímavostí, které jsou zveřejněny ve zprávě o výkonnosti a rentabilitě traktoru v lesním hospodářství po třiletém používání.

Traktor byl zakoupen 1. října 1928 za 124 tisíc korun československých a součástí kupní ceny bylo také příslušenství (cit.):

- 1) traktor se soukolím pro orbu a pro silnici,
- 2) 2 vozy od fy Hübner a Opitz, Pardubice,
- 3) truhla na dopravu paliva a jiného materiálu,
- 4) ochranná bouda nad řidiče proti dešti,
- 5) 2 zdviháky vlastní konstrukce

Zpráva vypočítává náklady přímé a nepřímé na provoz a porovnává je s efektivitou dopravy dříví koňským potahem. Zajímavé je např. střídavé používání benzínu a petroleje jako paliva:

„Dále se zvětšuje spotřeba benzínu v terai-nu kopcovitěm.....V tom případě při nákladu 8 plm (plnometrů – pozn. aut.) syrové kulatiny je

nezbytno při první rychlosti dáti přednost benzínu před petrolejem.“ Traktor obsluhoval řidič a dva pomocníci: „Pomocníci jsou zaměstnáni při nakládání dlouhého dřeva u zdviháků a při jízdě jeden u brzdy, druhý při nadhánění podvozku v zatáčkách a při vyhýbání.“ Tehdejší mzda řidiče traktoru činila 34,- Kč na den, zatímco pomocníka pouhých 16,- Kč na den.

Traktor odvázel dříví převážně z revíru Braitava, který po první pozemkové reformě zůstal jako největší lesní komplex rodině Stadnických. Ročně odtud odvezl průměrně 1000 plm dříví na vzdálenost 14 km (cílové místo vykládky dříví se ve zprávě neuvádí) a celková úspora v porovnání s náklady na dopravu stejného množství dříví koňským potahem byla vyčíslena na 8330,- Kč, což na konci roku 1931 (kdy byla zpráva vypracována) představovalo o něco více než roční plat řidiče traktoru (8160,- Kč) – a to hovoříme pouze o úsporách v lesním hospodářství. Přitom zpráva připomíná, že traktor „...je používán ku veškerým pracem polním (oraní, smýkání, vláčení, sekání luk i obilí a svážení plodin) a ku dopravě dlouhého a vyrovnaného dřeva a řeziva.“ Rentabilita a vůbec celková efektivita traktoru byla tedy nesporná a velkostatek tímto krokem jednoznačně přispěl k modernizaci a zefektivnění lesních i polních prací v celém regionu.

Děkují kastelánovi Státního zámku Vranov nad Dyjí panu Karlu Janičkovi za poskytnutí kopie předmětné zprávy.

- Tomáš Vrška -

Univerzální traktor Škoda 30KS ve vranovských serpentínách. (Autor ani datum neuvedeny)

Obsah:

Slovo úvodem ...

Traktor a Vranov nad Dyjí

WWW.NPPODYJI.CZ v novém hávu

Vyšel nový sborník o přírodě Znojemska

Okatí krasavci

Euri v NP Podýjí

1

1

2-3

3

4-5

6

Němečtí studenti v Podýjí

Nové Muzeum motorismu

Velkoplošná chráněná území ČR

Co prozradily ptačí kroužky?

V Podýjí budou působit vyškolení průvodci

Chráněná krajinná oblast Železné hory

Připravili jsme pro vás

6

7

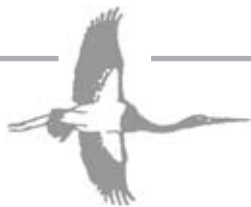
8-9

9

10

11-12

12

WWW.NPPODYJI.CZ v novém hávu

Letos uplynulo právě deset let od zprovoznění prvních webových stránek Správy NP Podyjí.

Toto nenápadné výročí je dobrou příležitostí si připomenout dobu, která je dnes vnímána jako čas zrození takzvané „informační společnosti“.

tel a kdo příjemce dat). Internet však svým otevřeným pojetím „kdo se připojí, je IN“ - vytvářel komunikační síť doslova připomínající pavučinu - odtud také slovo „web“.

První oficiální webové stránky Správy NP Podyjí spuštěné v roce 1998 měly za úkol představit veřejnosti přírodu Podyjí,

stránky Správy NP Podyjí zásadním způsobem přepracovat.

Cesta k novým stránkám se však ukázala složitější, než se původně čekalo. Jakýmsi mezistupněm bylo rozšíření starých webových stránek o mapovou sekci, která zpřístupňovala uživatelům služby mapového serveru a prostřednictvím interaktivních map významným způsobem usnadňovala přístup k informacím o území (viz Podyjské listy 1/2007).

Za účelem snadnější aktualizace bylo rozhodnuto, že nové stránky budou postaveny na principu tzv. „redakčního systému“, který umožní nadefinovat přístupová práva jednotlivým redaktorům a nastavit jednotný formát pro všechny vkládané informace. Druhým kritériem bylo, že stránky musí být řešeny tak, aby byly přístupné i slabozrakým - tento trend byl již v té době obsažen v mezinárodních doporučeních pro tvorbu tzv. „přístupného webu“. Na základě průzkumu trhu byla vybrána firma QCM. s.r.o., která svým vlastním redakčním systémem Marwell vyhověla našim představám. Největší problémy se však projevíly v diskuzích o obsahovém členění a designu, které práci na stránkách protáhly o celý jeden rok. Obtížné se ladily představy externího grafika s možnostmi webové prezentace na obrazovce. Představa, že se převezme obsah starých stránek byla záhy zamítnuta a tudíž bylo třeba napsat texty nové a doplnit je novými obrázky. Zde je na místě poděkovat všem, kteří se na tvorbě nového webu podíleli a přispěli tak k jeho nynější podobě.

1. září 2008 tedy konečně došlo k přepnutí starého webu na nový. Během podzimu se ještě ladily některé detaily, především obsah jazykových mutací, kde bylo třeba rozhodnout, které sekce webu budou přeloženy, a u kterých se naopak předpokládá, že jejich obsah pro cizojazyčné návštěvníky není až tak důležitý.

Strukturou nový web vychází z cílů definovaných při vzniku webu původního, avšak je detailněji propracován. Tři hlavní kapitoly jsou zaměřeny na tři hlavní skupiny - návštěvníky Podyjí, zájemce o podrobnější informace o přírodě a na ty, kteří se obrací na náš úřad - Správu NP Podyjí. Každá z kapitol má obecný úvod a vytipované tzv. Časté dotazy, neboli FAQ, které usnadňují další orientaci v kapito-

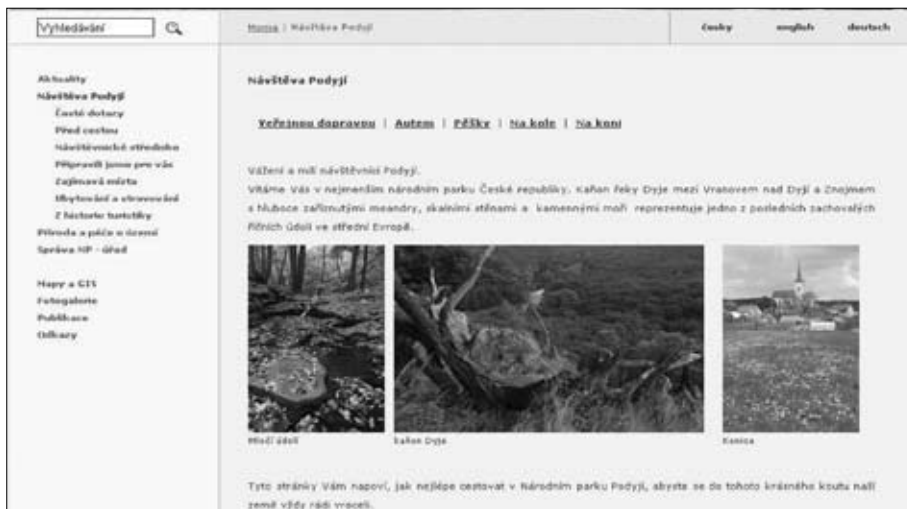
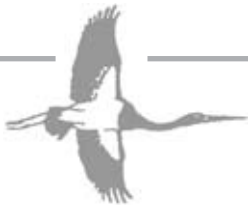
Pokud v polovině 90. let měl někdo vůbec pojetí o tom, co znamená slovo Internet, tak jej většinou stavěl na roveň běžných informačních médií - tisku, rozhlasu a televize. Snad pouze vizionáři si tenkrát uvědomovali, že přichází doba ve které se neuvěřitelně změní pohled na informace - že dojde k jejich demopolizaci a Internet nejen zmenší náš reálný svět, ale vytvoří podmínky, ve kterých bude možné vytvářet i světy nové a třeba v nich žít s úplně jinou identitou. Přitom vše začalo docela nenápadně - vždyť historie Internetu spadá do počátku 70. let minulého století, kdy bylo decentralizovaným způsobem propojeno několik univerzitních počítačů v USA. V našich končinách se objevil mnohem později. Pamatuji si, že na podzim r. 1995 jsme s kolegy na jakési předváděcí akci sledovali, jak se nám do počítače načítají a kombinují data z různých zdrojů rozmístěných po celém světě. Byl to jakýsi dlouhý výpis obyčejného textu, bez jakékoli grafické úpravy, bez obrázků a z dnešního pohledu to vše bylo neuvěřitelně pomalé. Jak by ne - vždyť tenkrát většina datové komunikace probíhala po obyčejných telefonních linkách, jejichž princip pocházel ještě z časů vynálezece telefonu pana Alexandra Grahama Bella. Až později nám došlo, že v běžícím textu jsme tenkrát poprvé spatřili odvíjet se počátek vynálezu neméně významného.

Přenos dat mezi jednotlivými počítači na takovou vzdálenost sice nebylo nic neobvyklého - běžnou součástí počítače býval modem, který tento přenos umožňoval. Vždy se ale jednalo o spojení, vytvořené jednou komunikační linkou s jasně definovanou a neměnnou pozicí klient - server (tedy kdo je poskyto-

seznámit potenciální návštěvníky s pravidly pohybu v území národního parku a představit Správu NP Podyjí jako organizaci, která má v tomto území jasně definované funkce. Uvedení webových stránek bylo tenkrát poměrně neobvyklou událostí a nebylo ani tak dikto- váno nezbytnou potřebou - spíše za tím stála chuť si vyzkoušet nové informační médium a oslovit tu část veřejnosti, pro kterou se pojem Internet pomalu ale jistě stával běžnou součástí života.

Již tehdy byly stránky koncipovány v základní informační rovině trojjazyčně (česky, německy, anglicky). V tomto pojetí se příliš nelišily od současných a na svoji dobu byly i graficky celkem povedeným dílem. Technologie však byla poplatná době - byl použit standard HTML 1.1, takže bylo nutné při každé změně obsahu stránek provést zásah do programovacího kódu. Proto veškerá tvorba a údržba stránek byla zajišťována pracovníky informatiky a GIS, což však s nárůstem požadavků na aktualizace a v důsledku technologického zastarávání postupně znamenalo stále větší komplikace. V průběhu roku 2005 již bylo zřejmé, že je nezbytně nutné webové

pozornost jistě stojí jednou týdně obměňovaná Aktualita z přírody Podyjí, umístěná v pravém sloupečku titulní stránky - obrázek s krátkým textem vhodně vyvažuje nezbytnou textovou pasáž úvodní stránky.

Nová verze webových stránek Správy NP Podyjí je pozoruhodná nejen svoji vysokou informační hodnotou, ale především grafickým řešením, které přináší neopomenutelné sdělení - svoji jednoduchostí a čistotou nechává ve fotografiích naplno vynít krásu Podyjí a navozuje přesně ty pocity, za kterými návštěvníci do našeho nejmenšího národního parku přijíždějí. Klid, vyrovnanost a spokojenost.

- Martin Kouřil -

Titulní strana z roku 1998

le. Úmyslem bylo strukturovat informace tak, aby důležité informace pro nejširší veřejnost byly snadno dostupné „na povrchu“ a směrem „dovnitř“ se pak prohlubovala odborná náročnost textů.

Hlavní kapitoly doplňuje tematicky členěná fotogalerie, mapová sekce, zpřístupňující

externě provozovaný mapový server a přehled materiálů publikovaných Správou NP Podyjí.

Největším „ofiškem“ bylo řešení titulní strany, kde bylo třeba skloubit umístění nezbytných grafických prvků - především firemních log partnerů a institucí tak, aby byla zachována designová čistota webu. Za

Vyšel nový sborník o přírodě Znojemska

V průběhu krátké doby přichází na pulty knihkupeců další zajímavý titul pro milovníky přírody. Po téměř tisícistránkové knize Brněnsko v rámci edice Chráněná území ČR (avizovali jsme ji v Podyjském listí 1/2008, knížka je stále k dostání v Ekocentru Brno, Ponávka 2) vychází nyní publikace Přírodovědné zajímavosti Znojemska.

Vydavatelem publikace s rozsahem zhruba 200 stran je Jihomoravské muzeum ve Znojmě za finanční podpory Jihomoravského kraje a částečně s využitím prostředků projektu Ministerstva kultury zaměřeného na výzkum a dokumentaci mokřadních biotopů Znojemska. Knížka je jedním z příspěvků v rámci oslav 130. výročí založení muzea a je určena nejširšímu spektru uživatelů, nejen tedy místním znalcům, učitelům či lidem, kteří se zajímají o regionální vlastivědné či přírodovědné zajímavosti, ale samozřejmě i náhodným návštěvníkům regionu. Na zpracování textu sborníku se podílelo celkem 14 autorů, a to nejen z přírodovědného oddělení muzea, ale i dalších odborníků z Moravského zemského muzea, Muzea Vysočiny v Jihlavě, Národního muzea a rovněž i někteří regionální znalci.

Sborník Přírodovědné zajímavosti Znojemska je koncipován zcela jinak než výše zmíněná publikace v rámci edice Chráněná území ČR. Kolektiv autorů sborníku se zaměřil na co nejpodrobnější plošný popis přírodních poměrů okresu Znojmo bez ohledu na skutečnost zdali příroda je tzv. „chráněna“ či nikoliv.

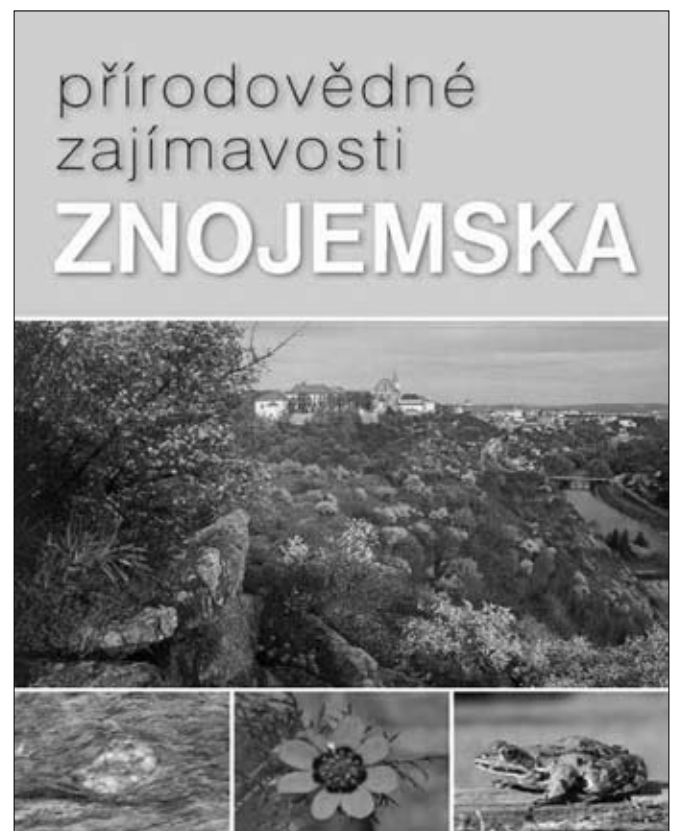
Existenci Národního parku Podyjí či ostatních kategorií zvláště chráněných území je věnována krátká kapitola, zatímco těžiště publikace spočívá v uveřejnění většiny dostupných dat shromážděných na základě průběžného přírodovědného výzkumu a uspořádaného na základě detailního regionálního členění okresu (podle jednotlivých katastrálních území).

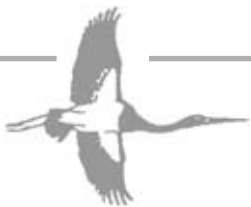
Publikace samozřejmě obsahuje spoustu jednoduchých mapek a fotografií. Ne všechny grafické přílohy mohly být publikovány v tištěné formě, součástí publikace je tedy i CD, obsahující digitální verzi celého díla a celkem 712 fotografií.

Publikace byla poprvé představena na setkání v budově Jihomoravského muzea dne 20. 11. 2008. Bude k dostání ve znojemských knihkupectvích, v prodejních místech muzea a v letních měsí-

cích i v Návštěvnickém středisku Správy NP Podyjí v Čížově. Předpokládaná prodejní cena je mezi 200 a 250 Kč.

- Jan Kos -

Okatí krasavci

Mezi motýly určitě každý pozná pestrobarevného otakárka, hbitou babočku nebo nočního lišaje. Existuje ale celá řada nenápadných a přitom neméně zajímavých

křídel. Létá pomalu, až těžkopádně, nezřídka společně s dalšími velmi hojnými druhy - okáčem prosíčkovým (*Aphantopus hyperanthus*) a poháňkovým (*Coenonympha pam-*

měnitelným druhem luk je všudypřítomný okáč bojínkový (*Melanargia galathea*), který se svým zbarvením trochu vymyká ostatním okáčům. Na jeho křídlech se jakoby šachovnicovitě střídají smetanově bílé plošky s ploškami tmavě šedými. Ve světlých lesích se místy běžně objevují dva další druhy - okáč strdivkový (*C. arcania*) a okáč třeslicový (*C. glycerion*).

Okáč pýrový (*Pararge aegeria*) jako jeden z mála denních motýlů snáší stín, a proto se nevyhýbá ani plně zapojeným lesním porostům. Ale i přesto jej nejčastěji zastihneme, jak někde při okraji lesní cesty nasává sluneční paprsky. Tomuto druhu se poněkud podobá okáč zední - motýl s úsměvným vědeckým názvem *Lasiommata megera*. Ten však obývá naprosto odlišný typ stanoviště, jako jsou suché kamenité stráně nebo úhory. Nezřídka se vyskytuje i v lidských sídlech, kde nejčastěji posedává na zidkách či domech. O něco častější je v Podyjí jeho příbuzný okáč ječmínkový (*L. maera*), druh světlých lesů.

Na lesních světlinách, pasekách nebo kolem lesních cest můžeme zjara zahlédnout tmavě zbarveného okáče s rezavými okraji černých oček - okáče rosičkového (*Erebia medusa*), jediného podyjského zástupce početného rodu *Erebia* s řadou převážně horských druhů.

Naším největším a bezesporu nejkrásnějším okáčem je okáč voňavkový (*Brintesia circe*). Je velký asi jako otakárek a má same-

Typickým znakem okáčů jsou skvrny na křídlech v podobě různě uspořádaných oček. Okáč strdivkový (*Coenonympha arcania*) je typickým druhem světlých lesů a lesních okrajů.

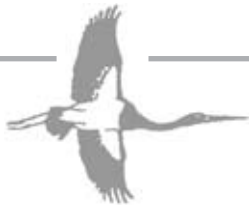
motýlích tvorů. Patří k nim například okáči – motýli hnědých a žlutých odstínů s význačnými skvrnami na křídlech, které připomínají očka. Zvláštností těchto motýlů je zcela zakrslý první pár končetin (mají tedy pouze 4 nohy). Dospělí motýli létají ve dne a živí se nektarem květů. Někteří větší okáči ale mají zvláštní zálibu v páchnoucích látkách, jako jsou třeba výkaly nebo mršiny. S oblibou též navštěvují mízu poraněného stromu vonící po pivu. Housenky okáčů žerou nejčastěji na různých travách a jsou aktivní v noci. Podle trav byla odvozena většina českých druhových jmen okáčů (bojínkový, pýrový apod.). Podobně jako ostatní denní motýli jsou okáči děti slunce - vyskytují se tedy zpravidla na místech s dostatkem slunečních paprsků, většinou na nelesních stanovištích, v lese pak milují různé světliny, průseky nebo rozvolněné lesní lemy. Potřebují nejen osluněná místa, ale i klidná zátvřítí. Právě kombinace světla a stínu, teploty a vlhkosti je rozhodující pro vývoj jejich larev, neboť jejich živné rostliny patří mezi běžně dostupné. V našich krajích se vyskytuje něco přes 30 různých druhů; v Národním parku Podyjí bylo dosud zjištěno 16 druhů. Zastihneme je na loukách, v sadech, na vřesovišti, okrajích lesů nebo lesních světlinách.

K nejběžnějším druhům, s nimiž se setkáme prakticky všude, patří okáč luční (*Maniola jurtina*), všedně hnědo-rezavý motýl střední velikosti s několika očky při obvodu

philus). Velmi se mu podobá okáč šedohnědý (*Hyponophele lycaon*), teplomilný a v Podyjí i jinde velmi vzácný a ohrožený druh. Neza-

Okáč zední (*Lasiommata megera*) se nezřídka vyskytuje v okolí lidských sídel. K vývoji jeho housenek postačí travnaté plochy nekosené do podoby anglického trávníku. Motýli s oblibou usekají na osluněné zidkách.

tové černá křídla, na kterých se jiskrně odráží bílá páska. V Podyjí jej potkáme celkem běžně v letních měsících ve světlých lesích a na lesních okrajích, údolních loukách i na vřesovišti. V Čechách je tento motýl mnohem vzácnější, i když podle posledních poznatků se jeho rozšíření u nás zvětšuje. Motýl je to motýl opatrný, létá velmi hbitě, zvláště je-li vyplašen. A pokud usedne na kmen stromu, stane se téměř nepostřehnutelným, jak dokonale splývá jeho rub křídel s okolím. Nedařilo se mi letos počátkem léta potkat okáče voňavkového, který se sotva vylíhnu a neměl ještě dostatečně připravená křídla k letu. Chtěl jsem využít jeho dočasné neobratnosti k pořízení fotografie. Jenže někdo byl rychlejší – jakmile se okáč snažil popoletnout, ze strany se vyřítíl číhající tuhýk obecný, který motýla neomylně uchvátil. Za chvíli se z blízké osiky snášela k zemi jen černá motýlí křídla zdobená bílým pruhem...

Z dalších velkých okáčů je pro Podyjí velmi typický okáč medyňkový (*Hipparchia fagi*). Připomíná předchozí druh, avšak je menší a páska na křídlech není na křídlech čistě bílá, ale hlavně u samečka jakoby zakroušená. Jedná se o lokální druh žijící u nás pouze na jižní Moravě (v Čechách vymřel). Opět je to velmi obratný letec, který poletuje nejčastěji v řídkých zakrslých doubravách na údolních svazích, ale i na vřesovišti. Často usedá na zem, kameny nebo stromy, kde uniká pozor-

Netypicky zbarveným druhem je okáč bojínkový (*Melanagria galathea*), na jehož křídlech je místo očí nápadná šachovnice tmavých a světlých plošek.

nosti dokonalým krycím zbarvením. Zcela výjimečně byl na Kraví hoře jeho blízký příbuzný, mnohem vzácnější okáč metlicový (*H. semele*).

Velkým parádníkem je pak okáč ovsový (*Minois dryas*), typicky letní motýl sametově hnědé barvy s černými oky, jejichž střed je zbarven fialově. V Podyjí je to význačný, pomalu létající motýl suchých stráňů, vřesovišť i lesních světlin. V rámci státu však patří k vzácným a ohroženým druhům.

Podyjská vřesoviště by nebyla úplná bez okáče kostřavového (*Arethusana arethusa*). Tento středně velký motýl poletuje nízko nad zemí a usedá na zem, kde jej chrání krycí zbarvení.

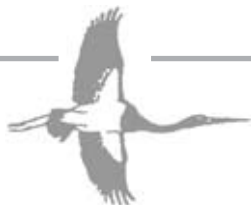
Máte-li zahradu nebo třeba jen větší trávník kolem domu, i tam se můžete setkat s některými okáči i řadou jiných motýlů. I když to nejspíše budou některé běžnější druhy, můžete jim zde snadno poskytnout vhodné podmínky. Nejde o žádná složitá opatření. Není třeba připomínat, že dospělí motýli zbožňují záhony kvetoucích rostlin. Na trávnících dospělcům i housenkám vyhovuje, zůstane-li část kvetoucího pažitů nepokosená - a nemusí to být přitom velké plochy. Stačí jen jeden dva proužky nebo nedokosené plochy pod stromy či kolem patníků. Nebo lze prostě trávník kosit postupně, po částech. Obecně motýlům nesvědčí přehnaná údržba do podoby anglického trávníku, což se stalo dnes pochybným standardem nejen u rodinných domků a ve městech, ale i v některých zapadlých vískách.

Až příště půjdete letní loukou nebo vřesovištěm, budete již vědět, že hnědavi motýli pomrkávající na vás drobnými očky jsou právě okáči.

- Robert Stejskal -

K našim největším okáčům patří ohrožený druh okáč medyňkový (*Hipparchia fagi*). Jeho současný výskyt je u nás omezen na jižní Moravu, kde obývá vhodné biotopy, jako jsou řídké lesy, písčiny, křovinaté stepi apod.

Euri v NP Podyjí

Ne, nelekejte se, nejedná se o nový druh objevený pro území národního parku. Euri je španělské mužské jméno, původem z baskičtiny a znamená „děšť“. Euri Bartolome Vidal je jedním ze skupiny mladých lidí, kteří se přihlásili do projektu „Working for Nature“ (www.workingfornature.org), vypsaném federací Europarc. Cílem tohoto projektu bylo ověřit možnosti zaměstnání mladých lidí napříč celou Evropou a vytvořit systém, ve kterém se budou potkávat poptávky a nabídky pro práci v oblasti ochrany přírody.

Správa NP Podyjí, jako reprezentant jednoho z dvanácti přihlášených evropských chráněných území, vytvořila pro účely tohoto pilotního projektu dočasné pracovní místo a toto místo bylo

nabídnuto skupině zájemců. Organizátor projektu Europarc zajistil, že nabídky a poptávky se tématicky potkaly, v našem případě bylo možno si vybrat dokonce ze dvou uchazečů. Europarc rovněž poskytl vybranému uchazeči finanční příspěvek a Správa NP Podyjí zajistila ubytování. Slabinou projektu se stal fakt, že nástup uchazečů (jaro 2008) byl možný až několik měsíců po jejich výběru (podzim 2007). A tak se stalo, že „náš“ uchazeč si mezitím našel práci jinde a bylo tudíž nutno se spokojit s náhradníkem. Jak se však později ukázalo, i tato „volba z Boží ruky“ nebyla vůbec špatná.

Euri nastoupil na konci května tohoto roku a jeho hlavním působištěm bylo pracoviště informatiky a GIS. Pomáhal především

se zpřesňováním zonace v digitálních mapách a při tvorbě nového webu správy. Zároveň však měl i možnost poznat podyjskou přírodu – v případě potřeby pomáhal pracovníkům terénní služby při opravě a značení cest v terénu.

Euri byl ubytován na našem návštěvnickém středisku v Čížově a s čížovskými kolegy dojížděl každý den do Znojma. Pokud se vám podaří vžít se do pocitů člověka, pracujícího v cizí zemi, navíc bez znalosti tamějšího jazyka, zjistíte, že to pro něj nebylo úplně jednoduché. Je však třeba říci, (a na tomto místě bych chtěl poděkovat všem mým kolegům) že všichni pracovníci správy vzali jeho přítomnost nejen na vědomí, ale snažili se našemu „stážistovi“ vyjít maximálně vstříc. S některými se spřátelil natolik, že se stal doslova členem jejich rodiny, trávil s nimi víkendy, chodili spolu na koncerty. Nezapomenutelnými se staly společné obědy ve znojemské restauraci „Praha“. Euri ovládá dokonale angličtinu a bezděky tak přispěl ke zdokonalení našich komunikačních schopností. Nejen proto je možné říct, že jeho „nepracovní“ stránka pobytu byla pro nás neméně tak přínosná, jako ta „pracovní“.

Po třech měsících, na konci srpna, jeho angažmá v rámci projektu skončilo. Domluvili jsme se, že se budeme snažit uspořádat závěrečné setkání všech zúčastněných stran v pilotním projektu, plánované na říjen, právě v NP Podyjí. To se podařilo, a tak jsme se všichni ještě jednou sešli v Havraníkách. Přijeli tentokrát kolegové doslova ze všech koutů Evropy - od Španělska po Finsko, od Řecka po Irsko.

Skončil jeden projekt, jehož papírové výsledky nejsou ani tak důležité. Zrodila se však přátelství, některá možná na celý život. A o to vlastně v životě jde, ne?

- Martin Kouřil -

Euri Bartolome Vidal

Němečtí studenti přijeli „prožívat“ podyjskou přírodu

Na přelomu července a srpna 2008 navštívila Národní park Podyjí skupina studentů z bavorské vyšší odborné školy (Fachoberschule) sídlící ve městě Kaufbeuren. Jejich školní poznávací zájezd proběhl v rámci projektu Pupils experience nature in the European protected areas (Studenti prožívají přírodu v evropských chráněných územích), což je modelový projekt federace Europarc. Studenti středních a vyšších odborných škol, kteří se rozhodnou tuto nabídku využít, si mohou vybrat z deseti přeshraničních národních parků v Čechách, Německu, Rakousku a v Polsku. V projektu jsou zapojeny tři české národní parky - krkonošský, šumavský a Podyjí, účastní se ho i naši rakouští partneři - Nationalpark Thayatal. Mladí lidé přijíždějí na pět dní do vybraného národního

parku a tam je jim nabídnut program, jehož obsah jim umožní seznámit se s daným územím a péčí o něj. Absolventům škol může akce pomoci například při volbě budoucího povolání.

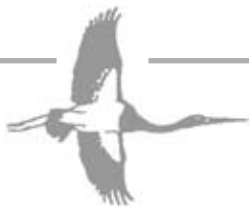
Třída studentů se dvěma pedagogy přijela v pondělí 28. července 2008 odpoledne do Znojma, kde hned na úvod absolvovala procházku městem s prohlídkou místních památek. Po večeri se skupina odjela ubytovat do Školického střediska Správy NP Podyjí v Havraníkách. Další dny program probíhal především v terénu a byl sestavený tak, aby ukázal nebo popsal co největší záběr z praxe zaměstnanců správy národního parku. Kromě exkurzí s ukázkami různých biotopů a jejich managementu byla zařazena i prohlídka Návštěvnického střediska Správy Národního

parku Podyjí v Čížově. Studenty zde zaujal památník „železné opony“ a vyprávění o době před rokem 1989, kterou sami nemožnou pamatovat.

Jeden den proběhl v sousedním rakouském Národním parku Thayatal, jehož zaměstnanci se příchozím věnovali nejen v sídle správy a v návštěvnickém centru, ale i na terénní exkurzi s motivací „přežítí v divočině“.

Znalosti, které si studenti z Podyjí odváželi, byly v závěru pobytu prověřeny testem. Ten nebyl samozřejmě uprostřed prázdnin známkován, ale odměněn materiály o národním parku a zdejší přírodě. Doufáme, že právě příroda bude v jejich vzpomínkách hrát větší roli než znojemské koupaliště.

- Markéta Frindová - Jelínková -

Nové Muzeum motorismu v budově staré vodárny

Kostlivec za volantem jednoho z exponátů nově otevřeného muzea nás přivítá hned kousek za vstupem. Dává nám tušit, že už od počátku rozvoje automobilismu nebyly stroje

přehrady. Poté v budově nějakou dobu působil znojemský podnik TOS.

Původní vodárenský provoz nám ještě dnes připomíná komín, na který byl kdy-

padající střechy hledali útočiště bezdomovci. Před blížícím se zánikem zachránil zajímavou stavbu současný majitel Jan Drozd. Rekonstrukce, kterou zde provádí, není čistě účelová, snaží se co nejvíce přiblížit původní podobě a zachovat genius loci místa.

Muzeum veteránů se specializuje na české výrobky do roku 1950. V současnosti je tu 37 aut (bude doplněno na 40), 20 motocyklů, 40 kol a mnoho souvisejících doplňků, mezi něž patří benzínová čerpadla, motoristické přilby, smaltované reklamní tabule, dopravní ukazatele, olejničky, hevery, dobové fotografie, hračky kopírující dopravní prostředky a mnoho jiných zajímavých doplňků a archiválií. Mezi sběratelsky nejcennější kusy patří např. automobily Walter Lord z roku 1932 či Tatra 12 z roku 1926 zachovaná v naprosto původním stavu, z motocyklů jsou to Praga 500 BD z počátku 30. let a Jawa 350 OHV z roku 1936. Některé cenné exponáty bohužel již návštěvníci vidět nemohou, protože je majitel musel vyměnit za finance na dokončení rekonstrukce budovy.

Otevřeno by mělo být celoročně, vždy od úterý do neděle od 9 do 17h. A pokud vás sem zavede třeba podzimní procházka mimo otevírací dobu, můžete alespoň přes plot obdivovat krásně zrekonstruovaný parní stroj z roku 1924 od firmy Wichterle & Kovářik nebo dva stabilní motory stojící u vchodu do muzea. Momentálně jsou upravovány prostory dvora, kde by měly být vystaveny další exponáty, v budoucnu se návštěvníci snad dočkají i opraveného a zpřístupněného náhonu.

- Markéta Frindová - Jelínková -

Budova nového muzea

na čtyřech kolech žádné hračky, ale leckdy i nebezpeční pomocníci. Jinak ale, určitě alespoň v našich představách, musela doba prvních automobilů, zvláště ve srovnání se současností, plynout idylicky. Už proto, že aut bylo na ulicích málo, nejezdila tak rychle (ačkoliv, naše praprababičky měly možná jiný názor) a jejich majitelé s nimi začínali hrdě konkurovat dopravním prostředkům na zvířecí či lidský pohon.

Pokud si chcete navodit tuto idylickou atmosféru, můžete využít pozvání do Muzea motorismu na konci Koželužské ulice ve Znojmě. Otevřené je od začátku června letošního roku, vzniklo - a vlastně stále ještě vzniká - v budově bývalé vodárny kousek od mostu přes řeku Dyji. Historie budovy je ovšem složitější, zvláště v posledních desetiletích to neměla vůbec lehké.

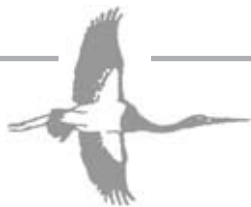
Od raného středověku až do 19. století zde stával tzv. Podskalský mlýn, nazývaný též Kamenný, který již v 16. století zásoboval vodou znojemský hrad. V druhé polovině 70. let 19. století zde začal fungovat užitkový tlakový vodovod pro město Znojmo. Technologie se se zvyšující potřebou vody stále zdokonalovaly, původní mlýn koncem 19. století shořel, ale na jeho místě nechalo město na přelomu 19. a 20. století postavit vodní elektrárnu v neorenesančním slohu. Ta, mnohokrát modernizována a rozšiřována (patřily k ní i objekty dále za muzeem na ulici U Obří hlavy), sloužila až do výstavby znojemské

si napojen parní stroj pohánějící pumpy, jež dopravovaly vodu nahoru do města. Turbína z vodní elektrárny je k vidění v brněnském Technickém muzeu.

Přibližně poslední tři desítky let byl objekt opuštěný a postupně chátral. Pod zbytky roz-

Jeden ze stabilních motorů (original Slavia, bratři Paříkové, Napajedla, ČSR), další by měly být vystaveny po rekonstrukci dvora

Velkoplošná chráněná území ČR

Na stránkách našeho informačního zpravodaje Podyjské listy jsme od počátku vydávání (od roku 2000) cestovali po všech tzv. velkoplošných chráněných územích ČR. Začali jsme v úplně prvním čísle zpravodaje informací o právě zřízeném Národním parku České Švýcarsko a končíme až nyní informacemi o Chráněné krajinné oblasti Železné

území je přípustné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty CHKO“.

O významu a nutnosti existence velkoplošných chráněných území pochybuje v současné době málokdo. Čas od času se ale znovu objevuje otázka, není těch chráněných území v našem státě nějak moc, neměly by se nějaká zrušit, příp. zmenšit jejich rozloha?

Dá se tedy hovořit o další neměnnosti tohoto stavu? Do jisté míry určitě, i když návrhy na doplnění sítě velkoplošných chráněných území existují dlouhá léta. O tom zdali na části území CHKO Křivoklátsko nebo Jeseníky bude zřízen další národní park, zdali dojde k rozšíření CHKO Pálava nebo zřízení nové CHKO Novohradské hory se však v bezprostředním časovém horizontu pravděpodobně rozhodovat nebude.

Další otázkou, která se často skloňuje, je otázka řízení a odborné péče o území. Je však pravda, že otázka je často skloňována spíše politiky, laickou veřejností tolik nezajímá. Ochrana přírody a garance režimu v chráněných území logicky patří do resortu životního prostředí a logicky by tam měla patřit i nadále. Správy jednotlivých národních parků jsou samostatnými organizacemi přímo řízenými odborem ochrany přírody ministerstva, ředitelé těchto správ jsou jmenováni přímo ministrem. Chráněné krajinné oblasti působí pod hlavičkou Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) se sídlem v Praze a detašovanými pracovišti ve všech krajských městech a pochopitelně i v samotných sídlech jednotlivých CHKO (zpravidla největší sídla na území příslušné CHKO nebo v jejím bezprostředním okolí), vedoucí správ jednotlivých CHKO jsou jmenováni ředitelem AOPK ČR. Systém řízení parků je neměnný od doby samotného zřízení ministerstva (od r. 1989), způsob řízení chráněných krajinných oblastí občas podléhá určité organizační změně, nicméně od roku 1991 se jedná vždy o centrálně řízenou organizaci jednotně metodicky vedenou, která zaručuje jednotnou odbornou správu oblastí, uplatňování legislativních předpisů, ochranu přírodních hodnot, zpraco-

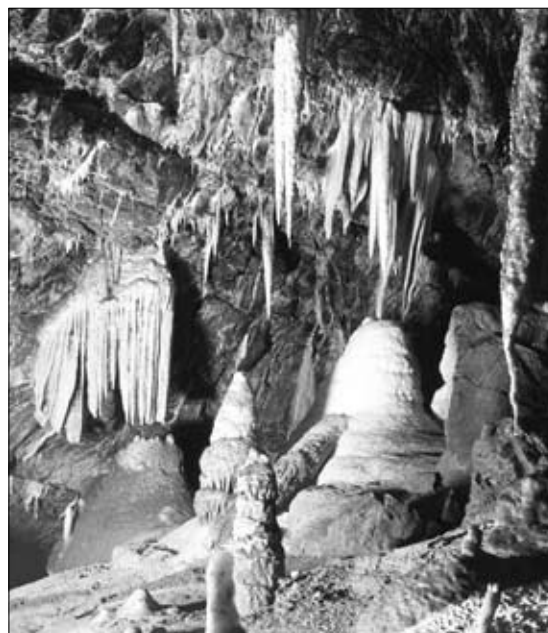
CHKO Beskydy - dřevěná zvonice nad Horní Bečvou

hory (viz. str. 11). Co vlastně jsou velkoplošná chráněná území a jakým vývojem prošla jejich síť za období od roku 2000?

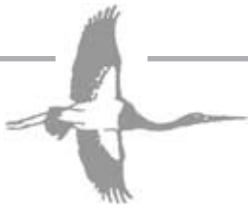
Termín velkoplošná chráněná území (VCHÚ) zákon č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny nezná. Neznají ho ani žádné další právní předpisy, nicméně odbornou i laickou veřejností je tento termín běžně užíván jako souborný termín zahrnující dohromady národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky (nikoliv tedy přírodní parky). VCHÚ jsou tedy plošně rozsáhlá (stovky km², u menších VCHÚ - např. Podyjí, České Švýcarsko, Pálava, Poodří, Blaník, Moravský kras či Litovelské Pomoraví - pouze desítky km²) území s velkou koncentrací přírodních a krajinných hodnot. Ochrana národních parků je na nejvyšším možném stupni vyplývajícím z legislativy jednotlivých států, v případě České republiky výše zmiňovaný zákon č. 114/92 Sb., hovoří, že „veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování, příp. zlepšení přírodních poměrů“. V případě chráněných krajinných oblastí platí přece jen o poznání mírnější ochrana území, nicméně „hospodářské využívání území CHKO se provádí tak, aby se udržoval či zlepšoval přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce území, rekreační využití

Otázka byla aktuální i v roce 2000, podívejme se tedy, jak to s těmi chráněnými územími vlastně je?

V době startu našeho informačního zpravodaje, tedy k 1. 1. 2000 byly u nás vyhlášeny celkem 4 národní parky na rozloze odpovídající 1,50% výměry České republiky. Ke stejnému datu zde existovaly 24 chráněné krajinné oblasti na rozloze odpovídající 13,12% výměry ČR. Celkem dohromady 14,62% rozlohy ČR „zabírala“ velkoplošná chráněná území. Po více jak 8 letech je skutečnost velmi obdobná. Údaje o národních parcích se nezměnily, přibyla jedna CHKO (Český les) a byla významně zvětšena rovněž 1 CHKO (Český ráj). Velkoplošná chráněná území tedy v současné době „zabírají“ přibližně 15% rozlohy České republiky. Pohledem přes státní hranici docházíme ke srovnání, že v okolních státech s obdobnými přírodními poměry a obdobným vnímáním ochrany přírodních a krajinných hodnot jsou tyto údaje obdobné (někde mezi 12% a 20% rozlohy státního území).

Podzemní prostory v CHKO Moravský kras

vání plánů péče a zonaci jednotlivých CHKO, pokud možno jednotný náhled na konání hromadných akcí na území, principy působení na veřejnost apod.

A právě trochu specifické postavení správ velkoplošných chráněných území bývá někdy trnem v oku nejrůznějším regionálním funkcionářům. Být regionálním „gubernátorem“ a mít v „gubernii“ vedoucího správy CHKO nebo ředitele NP bývá někdy problém, protože ten druhý „kohout na smetišti“ je řízen odjinud,

zpravidla nepodléhá politickému vlivu a nelze mu pro blaho regionu vše nařídit tak, jak je gubernátor zvyklý téměř ve všech ostatních případech, kdy se jedná o obecné blaho.

Přejme tedy do dalších let nejen sobě, ale i správám ostatních velkoplošných chráněných území zachování alespoň stávajícího postavení ochrany přírody v České republice. Ochrana přírody urazila za posledních 20 let dost významný kus cesty dopředu a řada kroků je veřejností bez ohledu na nikdy

nekončící lamentování o „zelené totalitě“ kladně oceňována. V některých blízkých zemích (Slovensko, Maďarsko), kde takové štěstí nemají a kde správci chráněných území byli minulými nařízeními změněni v pouhé „nástěnkáře“ či zpracovatele (ne)závazných stanovisek bez reálného ovlivnění procesů a dějů v území, které spravují, to začíná jít občas s přírodními hodnotami chráněných území pomalu z kopce

- Jan Kos -

AKTUALITY

Co prozradily ptačí kroužky?

Přestože je každoročně na světě okroužkováno obrovské množství ptáků, pouze zlomek z nich se podaří někdy dopátrat, ať už nálezem kroužku, uhynulého ptáka s kroužkem či zpětným odchytem takového kroužkovance. Tento příspěvek shrnuje nálezy ptačích kroužků hlášených Správě Národního parku Podyjí za uplynulý rok, v jednom případě pak zpětné hlášení čápa černého kroužkovaného na území NP Podyjí.

Zatímco Jihomoravskému muzeu ve Znojmě dle sdělení tamního zoologa Antonína Reitera nepříběh letos žádný kroužek, Správě NP se za poslední rok sešly dva kroužky volně žijících ptáků. V obou případech šlo o stejný druh - sovu pálenou (Tyto alba). Jen jeden z těchto kroužků však pochází z území NP. Jde o kroužek HIDDENSEE EA 159201, který našel strážce parku Lubomír Kratochvíl ve vývržku výra velkého (Bubo bubo) dne 7. 12. 2007, v lese v katastru obce Mašovice. Patřil sově, která byla kroužkována dne 8. 7. 2007 v Německu, konkrétně v Neichen v Sasku, a to jako mládě v prachovém šatě. Od kroužkování k nálezu kroužku uplynulo pět měsíců, vzdálenost od místa kroužkování činila 354 km. Jde o poměrně běžný případ; ačkoliv jsou sovy pálené poměrně stálými ptáky, vykazují sklon k přelétavosti a častým potulkám i na větší vzdálenosti, zejména pak mladí ptáci, jako tomu bylo i v tomto případě. Druhý kroužek, PRAHA D 163671, pochází od obce Vedrovice, kde jej neznámý nálezce sundal z běháku uhynulé sovy, o níž se domníval, že je to sýček, a následně jej dne 20. 10. 2008 přinesl na správu. Ukázalo se však, že šlo o jedince sovy pálené, který byl okroužkován jako dospělá hnízdící samice dne 24. 7. 2006 v obci Křídlovky. Byla tedy nalezena po dvou letech a téměř třech měsících, ve vzdálenosti 29 km od místa kroužkování.

Zpětná hlášení o volně žijících ptačích kroužkovaných na území NP Podyjí se nehrnou s nějakým přetlakem. Je to dáno zejména tím, že ptáci se zde téměř nekroužkují. Jak již

bylo výše avizováno, přesto letos jedno zpětné hlášení máme, a to o čápu černém, který byl kroužkovaný dne 10. 6. 2007 jako mládě na hnízdě v katastru obce Lesná. Mladého ptáka s odečitatelným bílým kroužkem 616X pozoroval a vyfotografoval dne 16. 8. 2008 na rybníku Rétszilas v Maďarsku, v hejnu 24 jedinců, Dr. Zsolt Kalotás (viz foto). Pozorován byl tedy rok a více než dva měsíce po kroužkování, ve vzdálenosti 310 km od místa vylihnutí.

Během letošního roku se sešly také informace o třech chovatelských kroužcích poštovních holubů, především z trháníšť velkých sokolovitých dravců - rarocha velkého (Falco cherrug) a sokola stěhovavého (Falco peregrinus). Prvním z nich byl zelený kroužek číslo 0301 CZ 455 nalezený v Hardeggu dne 16. 7. 2008. Holub pocházel od chovatele z Třeště, vzdálené od místa nálezů 56 km. Není jasné, kterým dravcem byl tento jedinec uloven. Druhý kroužek byl nalezen na skále západně od Šobesu dne 3. 9. 2008 právě v okamžiku, kdy jeho nositele trhala samice sokola. Pták pocházel ze Slovenska, konkrétní lokalita není upřesněna. Třetím, a zatím posledním, byl zelený kroužek číslo SK 438 08 01103 nalezený poblíž rakouského Heimatkreuz dne 25. 9. 2008. Místem původu tohoto holuba je rovněž Slovensko, konkrétně Bánovce nad Bebravou, vzdálené 177,6 km. Holub byl uloven pravděpodobně rarochem. Uvedené vzdálenosti vypovídají pouze o nejkratší možné cestě, kterou tomu kterému holubu zbývalo ještě urazit, aby se vrátil do domovského holubníku. Nepodařilo se však zatím zjistit, odkud jednotliví holubi letěli. Výše uvedené nálezy naznačují, že vzdušný prostor nad územím

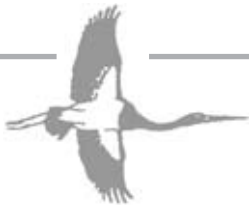
obou parků je poměrně často využíván poštovními holuby při dálkových přeletích z různých částí Evropy na různé vzdálenosti. Tato skutečnost mimo jiné znamená i obohacení jídelníčku zmíněných dravých ptáků o tyto chovné, šlechtěné jedince, kteří se jim nabízejí vedle našich divokých lesních a zdivočelých domácích holubů.

Závěrem bych rád požádal a vyzval všechny nálezce ptačích kroužků (nebo uhynulých ptáků s kroužky) v našem regionu, aby je neváhali dodat na Správu Národního parku Podyjí nebo do Jihomoravského muzea ve Znojmě. Vedle kroužku nebo jeho pečlivě opsaného čísla je důležité také datum a místo jeho nálezů, případně i další podrobnosti nálezů (například způsob úhynu nositele kroužku apod.). Každá taková informace může rozšířit znalosti o přesunech ptáků a dalších aspektech jejich života.

- Martin Valášek -

Mladý čáp černý na rybníku u Rétszilas v Maďarsku 16. 8. 2008, kroužkovaný roku 2007 jako mládě v NP Podyjí

V Podyjí budou působit vyškolení průvodci

Správa Národního parku Podyjí v rámci svého působení na veřejnost provede ročně několik desítek odborných exkurzí pro zájemce o přírodní hodnoty národního parku. Vedle plánovaných a veřejně propagovaných vycházek pro veřejnost (píšeme o nich na jiném místě) se jedná zejména o odborné exkurze pro studenty vysokých či středních škol či různá profesní sdružení (lesníci, přírodovědci apod.) či ekologické výchovné programy pro školy nejrůznějších stupňů.

Stranou zájmu správy (a to zejména z kapacitních důvodů zaměstnanců) stojí celá řada dalších zájemců, tedy především organizované skupiny s všeobecným zájmem o území. Tedy skupiny, které chtějí přijet do Podyjí na jedno- či vícedenní výlet a chtějí se vedle pobytu na Znojemsku dovědět i něco navíc o přírodních a krajinných hodnotách. Chtějí si území prohlédnout v doprovodu kvalifikovaného průvodce a jsou připraveni za tuto službu samozřejmě zaplatit.

Vstříc těmto zájemcům, kterých rok od roku přibývá vyšla Správa Národního parku Podyjí. Ve spolupráci s Okresní hospodářskou komorou Znojmo a za finanční podpory Jiho-

Pohled do školící místnosti

tací s tematikou biologie, lesnictví, geologie, ochrana přírody, historie, turistika v chráněném území aj.) byla téměř polovina náplně kursu věnována exkurzím. Účastníci školení

Úspěšní zájemci kursu (bude jich okolo 15) obdrží po složení závěrečné zkoušky (v prosinci 2008) příslušný certifikát, jejich seznam bude uveřejněn na internetových stránkách naší správy (www.nppodyji.cz) a budou k této činnosti správou doporučováni.

Následující turistická sezóna pak ukáže, zdali o tuto službu na území Národního parku Podyjí je skutečně zájem, který organizátoři předpokládali. Pokud se tato očekávání naplní, uvažuje Správa NP Podyjí i s případným rozšířením školených průvodců a s opakováním kursu pro další zájemce v příštích letech.

- Jan Kos -

Kráľův stolec bude zajisté cílem organizovaných exkurzí...

moravského kraje uskutečnila celkem sedmidenní školení zakončené zkouškou, jehož úspěšní absolventi obdrží certifikát kvalifikovaného průvodce na území národního parku.

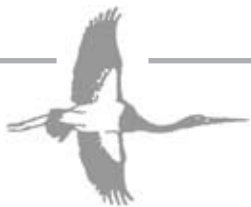
Školení proběhlo ve 2 etapách. Jarní část uskutečněná v Havraníkách byla zaměřena na Znojemsko a východní část parku, podzimní uskutečněná v Čížově byla zaměřena na Vranovsko a část západní. Vedle teoretické části (proběhla celá řada odborných prezen-

se tedy pohybovali přímo v terénu a byli zde zahrnuti celou řadou poznatků, které později budou moci zprostředkovat návštěvníkům Podyjí.

Účelem celého kursu je možnost budoucího poskytování kvalitních průvodcovských služeb, které budou vycházet zejména z místních znalostí, potřeb ochrany přírody a krajiny, ze zásad forem udržitelného turismu a principu výchovy k ochraně životního prostředí.

...stejně jako Havranické vřesoviště

Chráněná krajinná oblast Železné hory

Dlouhou pouť po všech velkoplošných chráněných územích na stránkách našeho informačního zpravodaje zakončíme dnes v Železných horách. Jedná se o málo známou chráněnou krajinnou oblast, nikoliv však nezajímavou.

Železné hory patří k těm mladším chráněným oblastem. Spolu s Broumovskem a Poodřím byly vyhlášeny až v roce 1991. Zaujímají plochu 284 km² v severních partiích Českomoravské vysočiny. Spolu se sousedními Žďárskými vrchy tvoří poměrně velký krajinný celek zachovalé přírody, která vedle svých nesporných přírodních hodnot lahodí vnímavému oku a zve k návštěvě v kterékoli roční době.

Chráněná krajinná oblast Železné hory je území velmi nepravidelného tvaru ohraničení zhruba městy Ždírec nad Doubravou a Chotěboř na jihu, a Třemošnice, Slatiňany a Hlinsko na severu a východě. Území je součástí tzv. železnohorského plutonu s poměrně složitou geologickou stavbou. Na celém území převládají granodiority nejrůznější zrnitosti, porfyry a četné ostrůvky bazického gabra. Západní okraj pohoří, ostře tektonicky ohtaněný oproti výběžku křídových sedimentů z období křídy, které sem zasahují z Polabí, je tvořen zejména dvojslídými ortorulami a migmatity, zatímco poměrně nevýrazná hranice oproti sousedním Žďárským vrchům je tvořena především fylity. V severovýchodní části chráněné oblasti pak nalezneme drobnou pánev z období permského vyplněnou načervenalými pískovci a jílovci, zajímavý je i ostrůvkovitý výskyt vápenců, dolomitů a erlánů.

Železné hory jsou tektonickou krou, na jihozápadě strmě ohraničenou oproti terénní sníženině jižně od Časlavi. Reliéf oblasti je

Kaskády v údolí řeky Doubravy

pahorkatinný téměř na celém území. Morfologicky výrazná jsou údolí Doubravky v jižní části CHKO a zejména hluboce zaříznuté údolí Chrudimky pod Sešskou přehradou s místy kaňonovitým údolím.

Chráněná krajinná oblast Železné hory je poměrně málo lesnatým územím, lesy zabírají necelou polovinu území. Na území převládají zemědělské kultury včetně drobných vodních ploch, typická je hustá síť drobných vesnických sídel. Dřevinná skladba lesů Železných hor - ostatně jako lesů na celé Českomoravské vysočině - byla v minulosti značně pozměněna oproti přirozenému stavu. V současné době výrazně převažují smrkové porosty, které jsou náchylné k nejrůznějším způsobům poškození (zejména větrné kalamity). Téměř každý silnější vítr, který se nad Českou

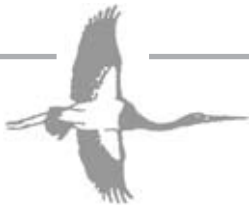
republikou přežene, zanechá velmi viditelné stopy na lesních porostech v této části Vysočiny. Náprava nepříznivého současného stavu (zalesňování kalamitních ploch, nahrazování smrčín dřevinami přirozené skladby) je procesem nutným, který zde byl nastartován, ale probíhá poměrně pomalu.

Nicméně i v Železných horách se můžeme na menších plochách setkat se zbytky lesů s původní dřevinnou skladbou. Jedná se zejména o zbytky květnatých a podhorských bučin ve vyšších partiích chráněné krajinné oblasti. Přirozené složení mají zbytky suťových porostů se zastoupením klenu, buku, habru či jedle, na okrajích skalnatých údolí zůstaly zachovány reliktní bory. Nejcenější partie původního pralesa Železných hor jsou

pokračování na str. 12

Zřícenina hradu Oheb nad Sešskou přehradou

pokračování ze str. 11

pak zachovány v Přírodní rezervaci Polom.

Živá příroda (především flóra) je významně ovlivněna pestrým geologickým podložím. Na území chráněné oblasti se vyskytuje více jak 1200 druhů vyšších rostlin (množství srovnatelné s Národním parkem Podyjí, který je ale přibližně 4x menší). Ze zástupců rostlinné říše je na místě jmenovat alespoň mařinku vonnou, pitulík žlutý, řeřišnici trojlistou nebo

kapradinu laločnatou. Ze zástupců říše živočišné pak vydru říční, ořešnika kropenatého, mloka skvrnitého, ještěrku živorodou či zmiji obecnou.

Chráněná krajinná oblast Železné hory je vedle svých nesporných přírodních kvalit především územím s dosud poměrně zachovalým krajinným rázem. Je tedy především klidnou harmonickou krajinou s ostrůvky lesů, vodních ploch, krásných říčních údolí a drobných venkovských sídel. Kvalitu území podtrhuji

četné historické památky (zejména zříceniny hradů) a navíc i četné památné stromy, ať už přímo v centrech jednotlivých vesnic a nebo volně rozptýlené v malebné krajině Železných hor. I když většina z nás asi projížděla Železnými horami aspoň po silnici mezi Havlíčkovým Brodem a Chrudimí, málokdo se může pochlubit tím, že území zná podrobně. Krajina Železných hor však za podrobnější poznání rozhodně stojí.

- Jan Kos -

PŘIPRAVILI JSME PRO VÁS

Kalendář vycházek pro veřejnost v NP Podyjí - jak dál?

V letošním roce Správa NP Podyjí (za podpory některých dalších regionálních institucí) uskutečnila již jubilejní 10. ročník terénních exkurzí a vycházek pro veřejnost. Jedná se o akce propagované na celý kalendářní rok dopředu, jejichž účelem je oslovit vážné zájemce o přírodní, krajinné, historické či jiné hodnoty území a umožnit jim návštěvu zajímavých míst národního parku v doprovodu kvalifikovaného lektora.

Za uplynulé desetileté období se víceméně ustálila podoba nabízeného kalendáře. Jedná se o odborné exkurze v období duben - říjen konané zpravidla dvakrát do měsíce většinou v sobotu, na které chodí vedle náhodných návštěvníků i určitá skupina pravidelných zájemců o dění v parku, kterým nevadí i každoroční opakování určitých témat. A tak se zde lektori setkávají s důvěrně známými tvářemi se zájmem např. o hmyz, ptačí zpěv, obojživelníky, lesnictví či historické památky Podyjí.

Deset let je již hezká tradice. Organizátoři prvních vycházek v roce 1999 zdaleka netušili, zda je jejich nápad vůbec životaschopný. Tradiční zájem o netopýří noc, vítání ptačího zpěvu, akce pořádané k Evropskému dni parků či dnes již tradiční silvestrovskou vycházku však dokazují, že nápad se ujal a že i přes občasná názory typu „nechme už toho, vždyť už vše bylo řečeno, nikdo to už nechce poslouchat“ má cenu další akce pro veřejnost plánovat i v příštích letech, a to i přesto, že území je malé a něco úplně nového a neokoukaného je rok od roku stále obtížnější vymýšlet.

Správa NP Podyjí doufá, že i v dalších letech se jí podaří zaujmout nabídkou akcí pro veřejnost. Nebude to samozřejmě možné bez další spolupráce s vedením Jihomoravského muzea ve Znojmě, jehož zaměstnanci díky

Nový Hrádek - cíl letošní poslední vycházky

podpoře ze strany současné ředitelky Vladimíry Durajkové a bývalého ředitele Pavla Cipriana odvedli za uplynulé desetiletí ohromný kus práce. Na místě je tedy poděkovat zaměstnancům Jihomoravského muzea ve Znojmě Jaroslavu Šmerdovi, Antonínu Reiterovi či Jiřímu Kacetlovi, jakož i dalším obětavým spolupracovníkům, zejména Vlastě Škorpíkové (Krajští úřad Brno), Janu Kozdasovi (Národní památkový ústav) či Zdeňku Čižmářovi (Ústav archeologické památkové péče Brno).

Poslední akcí tohoto druhu za uplynulé desetiletí bude letošní silvestrovská vycházka na Nový Hrádek, na kterou si vás dovolujeme tímto pozvat. Sraz jak jinak než na Silvestra, a to v pravé poledne u rybníčka v Podmolí, cestou nejedno překvapení, základní údaje o této vycházce najdete v samotném závěru tohoto čísla Podyjského listí.

- Jan Kos -

Silvestrovská vycházka pro veřejnost

31. středa - Přes Raškovy kotle ke kotlí čaje v hradním sklepení (pořádáno ve spolupráci s Národním památkovým ústavem Brno)

Vedoucí: Tomáš Vrška - Správa Národního parku Podyjí

Sraz: 12.00 Podmolí, parkoviště u rybníka
Trasa: Podmolí - Žlebský potok - Raškovy kotle - Nový Hrádek - Plučárky - Podmolí, cca 8 km náročným terénem s návratem do 17.00

Doporučené vybavení:

pevná obuv

Zaměření: rozloučení s rokem 2008 v zimní přírodě, mimořádná prohlídka Nového Hrádku

